

Chvalkovice | Detail mlýnu

Identifikační údaje

Adresa	Chvalkovice - 683 41
Okres	Vyškov
Katalogové číslo	Burian 170
Katastrální území	Chvalkovice
GPS	49° 11' 9.3" 17° 7' 5.5"
Mapová značka	Holandský / Objekt s kompletní technologií
Poloha vůči obci	600 m JV od středu obce
Číslo kulturní památky	30362/7-3644 z r.1970 otevřít list NPÚ
Přístupnost	Nepřístupný
Rok stavby	1873
Rok zániku	

Stručný popis

Větrný mlýn holandského typu postavil roce 1873 Josef Vítek z pálených cihel. Mlýn má průměr 7,7 m, celkovou výšku 10,4 m a byl vybaven dvěma mlýnskými složenými, poháněnými zdola pomocí transmisí. Tloušťka zdí je 80 cm. Jeho syn Josef, který měl v mlynářství pokračovat, padl v první světové válce. Proto řemeslo musel převzít v roce 1920 jeho bratr Jan, do té doby ošetřovatel. Zvládl to však výborně, neboť mlýn nejen dobře provozoval, ale i nebývale modernizoval.

Po první válce byl borovicový les na hřebeni nad mlýnem již natolik vzrostlý, že mu vzal hodně nejlepšího větru. Proto musel mlynář hledat náhradní pohon. Do mlýna zabudoval benzínový motor. Když však v krátké době vzrostla cena benzínu ze 2,- na 24,-Kč předělal pohon na vodní páru vytvářenou ve vyvíječi spalujícím antracit. Před zapečetěním mlýnů v roce 1941 měl už připraveny i elektromotory. Modernizoval i vybavení mlýna. Vybavil ho válcovou stolicí na žito a pšenici, loupačkou, rotačními síty, lanovým výtahem na dva pytle obilí a kapsovým výtahem, který vyvážel melivo do druhého podlaží do sít. To jsou v našich větrných mlýnech unikátní úpravy. Po válce se mlýn již nerozběhl. V roce 1972 byl mlýn ještě naprázdno roztočen a od té doby pomalu chátral. Škody uvnitř způsobili vandalové. Současný majitel, pravnuk posledního mlynáře, již začal s rozsáhlou opravou. V roce 2004 dal mlýnu novou šindelovou střechu včetně krovů. Následovat bude oprava vydrolených cihel ve zdivu, nové podlahy a hlavně nové perutě. Osamělá, cihlová stavba s novými perutěmi bude opět pěknou krajinnou dominantou. Mlýn je veřejnosti nepřístupný.

Historie

Architektura

Stav nemovitosti	Dochován bez nežádoucích přestaveb
Typ	Holandský
Dominantní stavební konstrukce	Zděná - cihlová

Historické prvky

Exteriér

- Natáčení (mlýna, střechy, turbíny)
- Okna
- Vikýř pro hřídél
- Natáčení (mlýna, střechy, turbíny)
- Schodiště

Parametry

Technologie

Technologické vybavení

- Existující obyčejné složení (Počet: 1)
- Existující umělecké složení (Počet: 1)

Popis technologického vybavení

Technologické vybavení

Stopy po neexistující mlýnské technologii

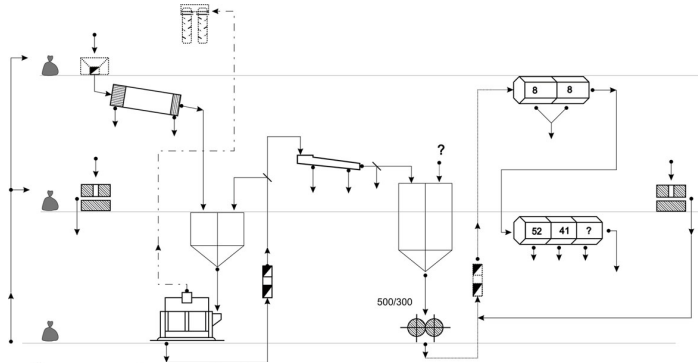
Doplňkový provoz

Doplňkový provoz - popis

Historické prvky

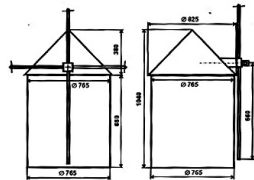
- kapsový dopravník
- koukolník
- loupačka (Průmyslový)
- magnet
- mléčí kámen
  - francouzský kámen (Počet: 2)
- moučnice
- násypný koš
- natáčení perutí (Jak se natáčí: rumpálem)
- paleční kolo
- převody
- pytlový výtah
- svislá hřídél (Kovová)
- šrotovník
- transmise s řemenicemi (převody palci, převody ozubením)
- řemenice
- válcová stolice
- větrné kolo (perutě rovné)
- vodorovný hřídél - val
- vysévač hranolový (Průmyslový)
- výtahy a dopravníky
- zásobník

Parametry

Chvalkovice - rozměr

Stránka

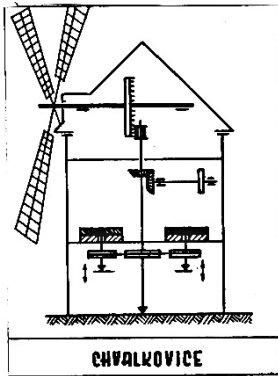
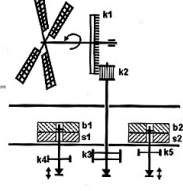
vnější rozměry pod střechou: průměr 765 cm
 vnější rozměry u země: průměr 765 cm
 výška celkem: 1040 cm
 tvar střechy: víceboký jehlan
 výška ke střechě: 660 cm
 rozměr střechy: průměr 825 cm, výška 380

Chvalkovice - řevodv

Stránka

Hnací mechanismus (rozměry v mm)

VĚTRNÉ KOLO	průměr:	13200	počet křídel:	4
KŘÍDLO	délka:	3850	plocha (m ²):	8,2
Smysl otáčení (pohled zvenku): proti hodinovým ručičkám				
HLAVNÍ HRÍDEL	průměr:	500	délka:	6800
PALEČNÉ KOLO	K1 průměr:	2700	zubů:	90
DALŠÍ PŘEV. KOLA	K2 průměr:	380	zubů:	12
	řemenice K3 průměr:	1400	zubů:	
	řemenice K4 průměr:	900	zubů:	
	řemenice K5 průměr:	980	zubů:	
MLEČÍ KAMENY	běhoun B1	průměr: 1150	výška: 200	
	spodek S1	průměr: 1150	výška: 200	
	běhoun B2	průměr: 900	výška: 450	
	spodek S2	průměr: 900	výška: 200	

Pop. č.	Lokalita	Typ	Větrné kolo			Převodové poměry				Poznámka
			φ D mm	Plocha 1 křídla m ²	Počet křídel	i ₁	i ₂	i ₃	i celk.	
1.	CHVALKOVICE okr. Výchov	zděný	14000	Není možno zjištit. Chybí. Odměření ze staré fotografie ~10	4	7,66	1,55	1,47	Kameny I.: 11,9 Kameny II.: 11,3	Náhon dvoustupňový zdola. 2 složení, pohon řemenovými převody. Příkladná náhony pro pohon rotačního síta a výtahu na obilí.
			Mlečící kameny			Schéma převodu				
			běhoun	spodek						
			φ	výška	φ	výška				
			mm	mm	mm	mm				
			Běhoun I φ 910 výš. 440	Spodek I φ 890 výš. 185						
			Běhoun II φ 910 výš. -	Spodek II φ 890 výš. -						

Literatura a prameny Zajímavosti Ostatní Dotazník mlynářského ústředí z roku 1939:

Vypíšte název a číslo každého pomocného stroje nebo mechanismu a uveďte a přiložte obědlo do 30 dnů!

Nevypínejte: 5876/7403w

Firma (jméno a přesná adresa): Jan Vítek Chvalkovice 91, okr. Vyškov, p. l. p. Fradlice, Morava.

MLYNÁŘSKÉ ÚSTŘEDÍ v PRAZE

Dotazník k zápisu do mlynářského rejstříku

Maš. 18 VIII. 1939 Počet píš. rejstřík 5376 Č. prot. 11109

podle ustanovení vládního nařízení číslo 383 ze dne 31. prosince 1938, kterým se provádí opatření Státního výboru ze dne 27. října 1938, číslo 258 Sb. n. s. n., o uložení mlýnů a o vyznačení jejich výrobní schopnosti.

1. Stanoviště mlýna.

Obec Chvalkovice Osada (samota) _____
 Číslo popisné 91 Pošta Fradlice Telefon: poštovní úřad v Fradlicích číslo telefonu _____ Stanice dráhy Kvanice
 Politický okres Vyškov Mlýn leží v obvodu společenstva mlynářů v s. Vyškově Katastrální čísla pozemků, na kterých stojí mlýn i budovy pomocné 159. Pozemky tyto jsou zapsány v pozemkové knize u okresního soudu v Gvozdci čísla vložek 122

2. Majitel.

Jako vlastníci mlýna v den 31. října 1938 byli v pozemkové knize zapsáni (uveďte přesná jména, adresy a výši jejich vlastnických podílů): Jan a Marie Vítkovi

Kdy nynější majitel (či) mlýn převzal (i)? 1. 1. 1934
 Kdo byl předchozím majitelem? Josef Vítek

3. Provozovatel.

Jméno a adresa osoby nebo firmy, na jejíž účet se mlýn provozoval dne 31. října 1938: Josef Vítek

14. Skladisté.

(Podle hlavy k 21. října 1938.)

a) Skladisté na obilí.

Popište podrobně, kde a jakým způsobem jest u Vás ukládáno obilí určené ke zpracování ve mlýně! U sýpek uveďte jejich polohu, umístění v budově (které posechodí), způsob, jakým je obilí na výřiva dopravováno. Popište též přístavní strojní zařízení (rozměry všech strojů, jméno výrobce, výkon a účel, k jakému jsou používány, vše podle stavu k 31. říjnu 1938.)
 Nemáte-li zvláštního skladisté na obilí, popište, kde a jakým způsobem obilí uskládáváte!

PŘÍKLAD:

1. Sýpek ve druhém patře nad byty 2 X 2 X 2½ m, na sýpek dopravuje se obilí v pytlích, ze sýpek ke zpracování strojnou frakčou. K praktičtější obilí je na výřivě lukar na stroje posk. 2. Na valcové podlaže mlýna je rovník prostor 2 X 8 m k uložení obilí v pytlích.

Obilí skladováno v podlažích a v prvním patře dopravuje se tam po zdvořci.

Celkem je možno uložiti 30-40 q obilí.

b) Skladisté na mlynářské výrobky.

Kolik užitečných podlah má skladisté? _____ Nemáte-li zvláštního skladisté na mlynářské výrobky, popište, kde a jakým způsobem jsou u Vás mlynářské výrobky ukládány!
 výrobky ukládány ve mlýně v prázdných.

Celkem je možno uložiti 20 q mlynářských výrobků.

Měl-li zde dostatek místa, připojte zvláštní list! 5

Mlýn je připojen na síť elektrárny v _____ dodavatelem proudů je firma _____ V kalendářním roce 1938 bylo odebráno _____ KW hodin.

9. Daň z vodní síly.

Kolik jste zaplatili (i) v roce 1938 daně z vodní síly: paušálem K _____ podle rejstříku K _____

10. Dopravní prostředky.
 (Podle stavu k 31. květnu 1939.)

a) Jest ke mlýnu zavedena vlečka dráhy? (ano či ne) _____
 b) Kolik má mlýn vlastních nákladních automobilů a užitečným zatížením: do 15 q _____ od 15-30 q _____ přes 30 q _____

11. Zaměstnanci.
 (Podle stavu k 31. květnu 1939.)

Počet úředníků _____, počet dělníků kvalifikovaných _____, počet dělníků pomocných _____
 počet učtů _____

12. Semelky.

Druh obilí a způsob zpracování:	Za celý kalendářní rok 1938, podle st. zákona od 1. ledna do 31. prosince 1938	Za období od 1. ledna do 31. května 1939:
1	2	3
a) pšenice semleto		
b) žito semleto		
c) ječmene semleto na mouku		
d) ječmene zpracováno na kroupy <i>černky a bílé</i>	10	2
e) ovesa zpracováno na oves loupaný a ovesné vločky		
f) kukurice semleto na mouku a krupici		
g) hrachu		
h) prosa		
ch) pohanky		
i) soji		
j) bobů	25	2
Celkem a) až j)	10	2
Selvářováno, případně mačkáno ke krmným účelům (obilí, obilních směsí i ostatních plodin celkem)	328	110

3280 3

Válcové stolice — pokračování.

Průměr stádo	Jméno výrobce	Jaké jsou tyto stolice (válcové, špičkové, špičkové, špičkové)	Číslo stádo	Číslo stádo	Číslo stádo	Číslo stádo	Číslo stádo	Číslo stádo	Číslo stádo
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

* U stádo dvoupárových uveďte rozměry každého páru válců zvlášť!

b) Kameny.

Průměr kamene	Jméno výrobce	Průměr kamene	K jakému účelu je kamenný	Je uloženo v mlýně
1	2	3	4	5
1. smírčák	Kaspar	110	domilá	ano

Měl-li zde dostatek místa, připojte zvláštní list! 11

26) Spalovací motory

Podob. číslo	Typ motoru (na sv. motorů č. 2001)	Jméno výrobce	Rok výroby	Dotyk válek	Počet válek	Podstřední měřivo	Průměr válečků	Počet otáček	Spotřeba (v kg)
1.	plinnací	Váhor Pražský	1918	1	4	leko	220	240	13

(u motorů plynových připojte popis jejich generátorů)

Generátor Zelitaria Ekossoni
výrobce Jan Tráhel

7) Jiné pohon.

Popište podrobně jiné pohonné stroje, udejte jejich druh, rok výroby, jméno výrobce, rozměry a výkonnost!

Větrný orgán asi 8 FF.

Nezůl-li vše dostatek místa, připojte přílohu!

Je-li provozovatel nájemcem mlýna, kdy převzal mlýn? ..... na jakou dobu?

Kdo podle nájemní smlouvy je povinen udržovat a obnovovat budovy a zařízení mlýna? .....

Byli-li mlýn dříve též pronajímán, kdo byl předchozím nájemcem? .....

Provozovatel jest zapsán v obchodním (společenském) rejstříku u krajského soudu v .....

Jak zní protokolovaná firma? *Josef Vilek*

Za firmu platně podpisují: *Jan Vilek syn*

4. Živnostenské oprávnění.

Mlýn byl v den 31. října 1938 provozován na základě živnostenského listu číslo *2* ze dne *1. srpna 1937* vydaného okresním úřadem v *Vysokém*

na jméno *Josef Vilek*, živnost *mlynářská*, stanoviště

živnosti: obec *Chrástovice* čp. *91*. Je-li mlýn provozován po továrnsku, připojte opis výměru, jinak úřad toto provozování vzal na vědomí!

5. Schválení provozovny.

Mlýn byl schválen jakožto provozovna okresním úřadem v *Vysokém*

výměrem číslo jednací *2* ze dne *1. p. 1937*. Připojte opis výměru!

6. Kontingent.

a) Mlýn měl ověřeni základního množství obchodního mléti ze dne ..... číslo ..... na ..... q pšenice a ..... q žita.

b) Mlýn měl stanovené přípustné množství nájemního mléti pro výrobní období 1936-37 ze dne *1. srpna 1937* číslo *M 45/534* na *250* q pšenice a žita dohromady; *31. 8. 1937*

7. Provoz.

Byl mlýn po celou dobu od 1. srpna 1937 do 31. října 1938 nepřetržitě v provozu? (ano, ano, ne?)

V případě přerušení provozu uveďte přesné datum, kdy byl provoz přerušen

a kdy znovuzahájen. Byl mlýn nepřetržitě v provozu v době od 31. října 1938 do 31. května 1939? Jestliže nikoliv, adíte, kdy byl provoz přerušen a kdy znovuzahájen?

8. Spotřeba paliv a elektrického proudu.

V kalendářním roce 1938 mlýn spotřeboval uhlí, koksu, sastrčitu, mořru *70* q, naftu, benzínu, petroleje ..... q. (Nehodící se škrtněte!)

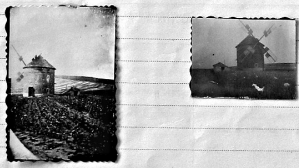
28. Budovy.

Popište podrobně všechny budovy mlýna a budovy pomocné, které slouží účelům mlynářským, podle stavu k 31. říjnu 1938! Vyznačte jejich rozměry (šířku, hloubku a výšku pod střechou, počet pater), způsob stavby a účel, kterému slouží! Připadně připojte plán všech budov, máte-li jej k dispozici, anebo aspoň položený náčrtek a fotografie!

PŘÍKLAD:
1. Mlýnská budova 15 m dlouhá, dvoupatrová, 8 m široká, 9 m vysoká, oděná v části 1924 m je mlýn, na oběma 3 X 8 m jsou v přízemí a v druhém patře bity, v druhém patře a v podkrovní části 2. Přípatkové budova hospodářská 20 m dlouhá, 8 m široká, přízemní, oděná. V části 6 X 6 m přísluší k mlýnu je skladiště mouky. Atd.

Mlýn stojí v samostatné vsi 200 metrů na kopci od mlýnské budovy a hosp. budov. Mlýn je postavený do kruhu postavený asi 7 m průměrem a 7 m vysoký, má přízemní, 1. patro, a podkrovní, přípatkové malé fotočty.

Strožerna je vedle mlýna zásečná vzemí rozměry 4 X 6 m. vchod je mlýna je od země i zrušen.

Nezůl-li vše dostatek místa, připojte přílohu!

29. Stroje vysévači.

(Podle stavu k 31. říjnu 1938.)

V následujících tabulkách popište podrobně všechny stroje vysévači hranolové, odstředivé, rovinné, třídicí, jakož i všechny stroje k čištění krupic a dunstů! V těchto tabulkách neuvádějte však stroje, které byly již popsány v otázce 16. (Čistírny.)

1) Vysévače hranolové a odstředivé

Podob. číslo	Druh vysévače	Jméno výrobce	Rozměry motaku		K jakému účelu je vyroben (kdy postaven)	V provozu či nikoli
			šířka	hloubka		
1.	hranolový	osm	240	80	nízký, rovný	ano
1.	hranolový	"	190	50	hluboký, rovný	ano

Nezůl-li vše dostatek místa, připojte přílohu!

17. Stroje mléci.

V následujících tabulkách popište všechny stroje mléci, šrotovací, mačkáči, rozměšovací, tedy válečné stolice, kameny, šrotovny, detachery a podobně. Stroje uveďte v pořadí podle pracovního postupu (napřed pro mléti pšenice a pak žito) podle stavu k 31. říjnu 1938.

a) Válečné stolice.

Počet kusů	Jméno výrobce	Kolik válečků	Jako jsou válečky válcovány (výška, šířka, počet válečků)	Rozměry válečků		K jakému účelu se mléti používá	Ze státního seznamu výroby
				šířka	výška		
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Kamenka Těchov	1	rozhom	55	30	na pšeno	ano

* U státního seznamu výroby uveďte rozměry každého páru válečků! Pokračování na další straně.

c) Sody a jiné mléci stroje.

Počet kusů	Druh	Jméno výrobce	Rozměry	Počet válečků	K jakému účelu se mléti používá	Ze státního seznamu výroby

d) Stroje roztírací a rozměšovací (detachery).

Počet kusů	Druh stroje	Jméno výrobce	Rozměry	K jakému účelu se mléti používá	Ze státního seznamu výroby

e) Šrotovny.

Popište podrobně zařízení na šrotování ke krmným účelům! U stroje uveďte jméno výrobce, rozměry, výkon, účel, k jakému jsou používány a jsou-li v provozu či nikoliv.

1. Šrotovník průměr 100 l. granj. pšenice pro krm. účely na Krasovce

18. Výrobní schopnost ke dni 31. října 1938.

V následující tabulce vyznačte množství obilí nebo jiných plodin, které bylo by možno vyznačeným způsobem zpracovat ve Vašem mlýně na měřeni podle stavu v den 31. října 1938, a to jednak za 24 hodin a jednak nejvyšší množství jednotlivých druhů obilí a ostatních plodin, které bylo by možno vyznačeným způsobem zpracovat za celý kalendářní rok.

Zpracování k účelům lidské výživy:

Plodina	Způsob zpracování	Výrobní schopnost v q	
		za 24 hodin	za celý rok
a) pšenice	mléti	5	400
b) žito	mléti	8	600
c) ječmen	mléti na mouku		
d) ječmen	na krupky, krupky a krupici		
e) oves	na oves loupáný a ovesné vločky		
f) kukuřice	na mouku a krupici		
g) hrách	. . . . .		
h) proso	. . . . .		
ch) pohanka	. . . . .		
i) soja	. . . . .		
j) bobý	. . . . .		

Zpracování k účelům krmným:

obilí a ostatní plodiny	šrotování a mačkáči k účelům krmným	24	1.000
-----------------------------------	---	----	-------

Poznámka:

Sdělte podrobně, zda mábete určené množství mléti zpracovávat (mléti) současně nebo střídavě a jestli tedy je Váš mlýn zařízen tak, abyto mohli na pt. současně smléti pšenici i žito anebo mléti jen buď pšenici nebo žito, t. j. střídavě. Nemáte-li zpracovávat všechny plodiny současně, sdělte také přibližný (společný) počet mléti pšenice i žito nebo množství pšeno nebo málo výkonost čistiny a tak podobně:

Mlýn je zařízen na střídaví mléti pro mléti pšenice a žito. Může mléti obilí pro mléti pšeno a žito.

23. Změny po 31. říjnu 1938.

Předcházející otázky č. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 byly zodpovězeny podle stavu k 31. říjnu 1938. Od toho dne uplynulo však už sedm měsíců, proto v dalším uveďte vše, co se po dni 31. října 1938 změnilo, a to zejména pokud jde o

mažle mlýna, provozovatele, živnostenské oprávnění, živnostenko-právní schválení provozovny, budovy mlýna, umístění, pohon, částí, stroje mléci, stroje vysévací, stroje posouvací, speciální výroby, případně provozovny.

Všechny změny popište podle stavu ke dni, kdy vyplňujete tento dotazník! Byly-li v mezidobí postaveny nové stroje a zařízení, napište opět jejich druh (systém), jméno výrobce, rozměry a účel, k jakému jsou používány.

Nesl-li vše dotazník mlýna, připojte přílohu list!

Prohlašuji (eme), že veškeré tyto údaje a všechny další vysvětlivky k nim jsem (jsem) učinil (i) podle nejlepšího vědomí a svědomí.

ve Chvalovicích dne 16/IV. 1939

Jan Pílek

Jan Pílek

Vlastnoručně (tiskem) podepsal majitel.

Vlastnoručně (tiskem) podepsal provozovatel.

Fotogalerie Základní

obrázky

Současné fotografie - objekt v krajině

Současné fotografie -

technologické vybavení

Současné fotografie - interiér - detaily stavebních prvků

Současné fotografie -

interiér

Ostatní

Historické fotografie a pohlednice

